

QLOBAL İNFORMASIYA

MÜASİR KİTABXANAŞÜNASLIQDA MÜTALİƏNİN YENİ TƏZAHÜRLƏRİ

Artıq hər birimizə məlumdur ki, dünya alimləri haqlı olaraq XXI əsri "informasiya əsri" adlandırmışlar. Yaşadığımız cəmiyyət isə informasiyalaşdırılmış cəmiyyət adlanır. Azərbaycan milli kitabxanaşünaslığının banisi, əməkdar elm xadimi, professor A.Xələfov informasiyalaşdırılmış cəmiyyəti belə xarakterizə edir: "İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyət-işçi qüvvəsinin əksər hissəsini informasiyanın, xüsusilə onun yüksək keyfiyyət səviyyəsi olan bilimin istehsalı, mühafizəsi, emalı və reallaşması ilə məşğul olan cəmiyyətdir." (1. s.318) Müasir informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin bir sıra müsbət keyfiyyət göstəriciləri, üstünlükləri, spesifik xüsusiyyətləri var ki, məhz bu xüsusiyyətlər onu özündən əvvəlki cəmiyyətlərdən fərqləndirir. Bu spesifik xüsusiyyətləri aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

- İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyət - yeni tipli cəmiyyətdir. Bu cəmiyyət özündən əvvəlki cəmiyyətlərdən öz texnologiyalarına (xüsusilə informasiya texnologiyalarına) görə fərqlənir;

- İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyət - bilik cəmiyyətidir. Bu cəmiyyət hər bir insanın, cəmiyyətin bilik almasını təmin edir, onlara informasiya mənbələrinə maneəsiz istifadə etmək imkanını yaradır;

- İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyət - qlobal cəmiyyətdir. Bu cəmiyyətdə informasiya mübadiləsinin nə vaxtı, nə məkanı, nə də siyasi sərhədləri var.

Şübhəsiz ki, informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin sadələşdirdiyi xüsusiyyətləri ilk olaraq öz əksini kitabxanalarda təəcəssüm etdirir. Çünki, məhz kitabxanalar əsrlər boyu zəngin informasiyanı toplayıb mühafizəsini və cəmiyyətin ondan istifadəsinə təşkil etmişdir. Əgər kitabxanalar olmasaydı, indi heç bir müasir informasiya cəmiyyətindən söhbət gedə bilməzdi. Lakin məhz kitabxanaların əsaslı iştirakı ilə müasir informasiya cəmiyyətini formalaşdırmaq mümkün olmuşdur. Buna görə də müasir kitabxanalarda informasiyanın toplanması, saxlanması və yayılması vasitələrinin təkmilləşdirilməsi ilə paralel olaraq informasiyanın axtarışı və informasiyanın işlənməsi vasitələri də modernləşdirilməlidir. Belə ki,

informasiyalaşdırma oxucuların informasiya tələbatının operativ və dolğun ödənilməsi üçün, kitabxanacıların qarşısına qoyulan peşəkar tələblərə, bütün kitabxana proseslərinə, o cümlədən oxuculara xidmət işinin təşkili və texnologiyasına köklü dəyişikliklərin edilməsini tələb edir.

İnformasiya əsri kimi qiymətləndirdiyimiz XXI əsr eyni zamanda mütləliyin geniş yayıldığı, kütləvi xarakter daşdığı əsr kimi də formalaşmışdır. Məhz bu dövrdə mütləliə həyatın ictimai hadisəsinə çevrilmişdir. Buna görə də müasir informasiyalaşdırılmış cəmiyyətdə mütləliyə, onun mahiyyətinə, prinsipi-nə, məzmunu və quruluşuna cəmiyyətin sosial-iqtisadi həyatında gedən proses kimi baxılır. Mütləliyin fərdi psixoloji proses olmasına baxmayaraq, o cəmiyyətin sosial həyatına, mövcud marağın məhsulu olan yeni ideyaların yayılmasına və ictimaiyyətin malına çevrilməsinə imkan yaradır. Müasir informasiyalaşdırılmış cəmiyyətdə mütləliyin rolu xüsusilə əvəzsizdir. Çünki, təbiət, cəmiyyətin inkişaf qanunauyğunluqlarını, elm və texnikada baş verən dəyişiklikləri, bəşəriyyətin əldə etdiyi nailiyyətlərin mahiyyətini dərk edib mənimsəmək üçün mütləliə ən səmərəli vasitədir. Dünyanın qabaqcıl ölkələrində istehsalın yeni texnika ilə silahlanması, yeni elmi kəşflərin, elmi nailiyyətlərin yaranması, dünyada gedən ictimai-siyasi proseslər mütləliyə obyektiv, sosial zərurətə çevirir.

Mütləliyin mahiyyətini açarkən məlum olur ki, mütləliə hər hansı bir mənədə verilmiş məlumatı əxz etməyə yönəlmiş psixoloji proses olub, kommunikasiya-əlaqə fəaliyyətidir.

Mütləliə həm ayrı-ayrı fərdlərin, həm də bütövlükdə cəmiyyətin həyatının bütün sahələrinə bilavasitə təsir edir. Buna görə də mütləliyə bəşəri problem kimi qiymətləndirmək lazımdır. İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyətin formalaşması və tərəqqisi mütləli prosesinin nəticəsidir. Cəmiyyətin bütün inkişaf istiqamətlərini insan təfəkkürü formalaşdırmaqla yanaşı təkmilləşdirir. Mütləliə isə insan təfəkkürünü zənginləşdirir, düşünmə qabiliyyətini artırır.

MƏKANI

Kitabxanalar meydana gəlidiyi gündən müasir günə kimi, cəmiyyətin və onun hər bir üzvünün tələbatını ödəmək və əsrlər boyu toplanmış informasiyanı gələcək nəsillərə çatdırmaq funksiyasını yerinə yetirirlər. Cəmiyyətin informasiyalaşmasında, inkişaf resursları kimi istifadə edilməsində, ən əsası isə informasiya mədəniyyətinin formalaşmasında kitabxanaların rolu əvəzsizdir. Bu gün qlobal informasiya məkanında kitabxanalar milli, beynəlxalq, regional informasiya mübadiləsi sisteminin yaradılıb inkişaf etdirilməsində, informasiya və bilik bazarının yaradılmasında, cəmiyyətin peşə və ümumi mədəni, intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsində mühüm rol oynayırlar.

Cəmiyyətin informasiyalaşdırılması prosesini yüksək səviyyədə təşkil etmək üçün bu iş ilk olaraq kitabxanalardan başlamaq lazımdır. Danılmaz faktır ki, cəmiyyət informasiyanın ən mühüm vasitəsi olan kitab və kitabxanalarsız keçinə bilməz. Kitabxanalar informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin informasiya müəssisəsinin ən mühüm vasitəsidir.

Müasir informasiyalaşdırılmış cəmiyyətdə elm və texnikanın sürətlə inkişaf etməsi onun bütün fəaliyyət sahələrinə təbii tələb edir. Bu baxımdan müasir kitabxanalarda informasiya texnologiyaları olmadan lazımı səviyyədə inkişaf edə bilməz.

İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyətdə kitabxanalar yeni informasiya texnologiyalarının təbii onların qarşısında çox geniş imkanlar açır, fondun, informasiya ehtiyatlarının mühafizə edilməsi və xidmət işində, oxucuların tələbatının ödənilməsində yaranan problemləri asanlaşdırmağa, onları həll etməyə imkan verir. Müasir kitabxanaşünaslığın təzahür forması kimi yeni texnologiyaların təbii ilə əlaqədar kitabxanalar oxuculara yeni on-line xidmət növünü təklif edirlər ki, İnternet bu xidmət növünün həyata keçirilməsində əvəzsiz vasitədir. İnternet həm də kitabxanaların yeni informasiya resursları ilə zənginləşməsinə təmin edir. İnternet və on-line xidməti kitabxanalara imkan verir ki, onların informasiya ehtiyatlarından və məlumat bazalarından ölkədən kənar da istifadə olunsun. (4. s.5)

Deyilənlərdən aydın olur ki, informasiyalaşdırılmış cəmiyyətdə keçidlə əlaqədar olaraq kitabxanalar əhaliyə xidmət formaları zamanın tələbinə uyğun

olaraq dəyişdirilməlidir. Lakin, yaxşı olardı ki, kitabxanadaxili ənənəvi xidmət üsullarının təkmilləşdirilməsinə daha çox üstünlük verilsin. Xüsusilə bu məsələyə uşaq və məktəb kitabxanalarında böyük diqqət yetirilməlidir. Çünki, uşaq kitabxanalarında texnologiyaların və xidmət işinin tamamilə dəyişdirilməsi yeni müsbət nəticələrin alınmasına deyil, əksinə, bir sıra neqativ halların ortaya çıxmasına səbəb ola bilər. Bu neqativ hallar ilk növbədə öz əksini uşaq mütləliyinə təşkilində göstərir. Beləliklə hazırda fikrimizcə, uşaq mütləliyə aşağıdakı problemlərlə üzlaşır.

1. Mütləliə böhranı - bu zaman elektron sənəd daşıyıcıları uşaqların tərbiyə sistemini əhatə edə bilmir. Mütləliə prosesi pozulur, uşaqların tələbatı bəsit formada ödənilir. Mütləliyə rəhbərlik nəzarətdən çıxır. Elektron sənəd daşıyıcılarının texnologiyası təbii demək olar ki, informativ xarakter daşıyır və qismən mütləliə böhranına şərait yaranır;

2. Mütləliə azadlığının pozulması - bu proses mütləliə üçün zaman və məkan tələbinə uyğun gəlmir. Uşaq tərbiyə sistemi, xidmət işinə differensial yanaşma pozulur, mütləliyə meyl olan yeniyetmə istədiyi vaxt və istədiyi yerdə mütləliə edə bilmir. Ənənəvi informasiya daşıyıcısı olan kitab, kitabça istənilən vaxt, istənilən məqamda mütləliə edilə bilər.

3. Mütləliə hüququ - bəllidir ki, elektron nəşrlər və onların texnologiyası təbii uşaqların informasiya tələbatını tam ödəyə bilmir. Mütləliyə ehtiyacı olan uşaq oxucusu bu zaman ancaq virtual məkan axtarır, bu isə onun mütləliə hüququ ilə uyğun gəlmir. Belə-

liklə, burada ənənəvi müaliə sistemində daha çox ehtiyac duyulur. Çünki, bu uşaqların müaliə hüququna uyğun gəlir.

Qeyd edək ki, uşaq kitabxanalarında ənənəvi xidmətə və müaliyə verilən üstünlük İFLA-nın, uşaq və məktəb kitabxanaları haqqında manifestində də öz əksini tapmışdır. Manifestdə qeyd edilir:

- informasiya ilə azad müəssərlərin və zehni azadlığın demokratik prinsiplərinə əsaslanan fəal və təndəş mövqeyinin tərbiyə edilməsinin vacib şərti olması ideyasının təəssübkeşliyi. (2. s.5-6)

Uşaqlarda təfəkkürün və digər şəxsi keyfiyyətlərin formalaşması məhz müaliə prosesi zamanı baş verir. Yəni uşaq kitabxanalarında müaliə sistemli və ardıcıl təşkil edilməlidir. Bu onların təfəkkür tərzinin formalaşmasına müsbət təsir göstərir. Uşaq müaliəsinin təşkili mühüm kitabxana prosesi kimi ənənəvi metodlara daha çox söykənməlidir. Qeyd edək ki, bu fikirlər xarici ölkə kitabxanaları tərəfindən dəstəklənir. Nyu-York kütləvi kitabxanasının xidmət üzrə koordinasiyaçısı Juli Kalmins yazır: "Artıq vaxtdır! Kitab uşaq arzu və xəyallarını gerçəkləşdirən şəhərli vasitədir. Hələ ömrünün ilk illərindən kitab körpə ilə işləmənin bir hissəsi olmalıdır" (3. s.14).

Müaliə uşaqların mənəvi aləminin formalaşmasına, fəallaşmasına, yüksək mənəvi keyfiyyətlərinin tərbiyə edilməsinə mühüm təsir göstərən vasitədir. Daha konkret desək, kitabxanalar uşaq müaliəsinin təşkilatçısıdır. Müasir kitabxanaşünaslığın yeni təzahür forması kimi kitabxanalar təkcə müxtəlif sənədlərin əldə olunduğu yer kimi deyil, eyni zamanda uşaqların informasiya ilə təmin olunması prosesinin əsas təşkilatçısı kimi də baxılır. Uşaq təfəkkürü hələ tam formalaşmamış olduğundan onların müaliəsinə nəzarət, rəhbərlik etmək və ya istiqamətləndirmək zəruridir. Bu işdə hər şeydən öncə uşaqlarda çoxcəhətli marağın gücünə nail olmaq lazımdır. Həmçinin uşaqlarda yüksək müaliə mədəniyyətini tərbiyə etmək zəruridir. Müaliə mədəniyyəti tərbiyə sistemi dərin elmi izah tələb edir. Uşaqlıq dövründən yeniyyətlik dövrünə və digər yaş dövrünə keçiddə uşaqlar qarşılarına çıxan müxtəlif problemləri həll etmək üçün tələb olunan vərdiş və təcrübəni kitabxananın bilavasitə iştirakı ilə təşkil edilən müaliənin köməyi ilə qazanırlar. Buna görə də uşaqlarda müaliə mədəniyyəti tərbiyəsi, formalaşdırılması ilə həm ailədə, həm də pedaqoji qaydada məktəb və kitabxanalarda məşğul olunmalıdır. Çünki, bu günün uşaq gələcəyinin informasiya resurslarının istifadəçisi və uşağın gələcəkdə bu resurslardan necə istifadə etmə-

si kitabxanaçıdan olduqca asılıdır. Bu zaman uşaqlara fərdi yanaşmaq vacibdir. Məsələ ondadır ki, onlar kitabxananın köməyinə və uşaqlarla işləmə bacarığına dərin ehtiyac hissi duyurlar. Uşaqların müaliəsinə rəhbərlik edərkən kitabxanaçı əsasən 3 məsələyə xüsusilə diqqət yetirməlidir:

1. Kitab seçməkdə uşağa kömək etmək;
2. Seçilən kitabın oxunmasına həvə yaratmaq;
3. Seçilən kitabın səmərəli müaliəsi üçün səmərəli istiqamət vermək.

Sadaladığımız xüsusyyətlərə riayət olunarsa uşaqların müaliəsi ardıcıl inkişaf vədərək və gələcəkdə təkmilləşərək daha yaradıcı xarakter daşıyır.

Bildiyimiz kimi, müasir kitabxanaşünaslığın yeni təzahür formaları kimi qlobal informasiya məkanında kitabxanalarda kompüter texnologiyalarından olduqca geniş istifadə olunur. Bu çox mühüm əhəmiyyətə malikdir. Çünki, hazırda kompüterlə uşağın diqqətini cəlb edən vasitə, kitabxanaya gədən yeni bir yol, kitaba olan marağı oyadan vasitə kimi baxılır. Məhz kompüterlərin köməyi ilə toplanmış biblioqrafik informasiya əsasında oxucu növbəti mərhələdə kitab rəfinə müraçitə edir. Virtual məkanla real kitabxanalar arasında olan bu özünəməxsus körpü kitabxanaların imicinin formalaşmasına, yeni və ənənəvi informasiya vasitələrinin paralel inkişaf etməsinə, kitabxanaların əsas intellektual məkana çevrilməsinə kömək edir. Məhz kitabxanaşünaslığın nailiyyətidir ki, qlobal informasiya məkanında informasiya texnologiyasının sürətlə inkişaf etməsinə baxmayaraq, kitab nəzərə çarpacaq dərəcədə öz real yerini və əhəmiyyətini qoruyub saxlaya bilməmişdir. Belə ki, texnologiya aləminə qarışmış kitab əsl danışıq aləti olub, ağıl, dərrakə və yaradıcılığı birləşdirir. Uşağın inkişaf etməsinə bilik hərəkətvərici qüvvədir. Bu biliyi uşaq əsasən müaliə zamanı qazanır. Yeni texnologiyalardan uşaq kitabxanalarında məhz bu istiqamətdə istifadə olunmalıdır. İFLA-nın fəaliyyət proqramında da uşaq kitabxanaları intellektual azadlığın müdafiəçisi və məqsədyönlü müaliənin təşkilatçısı rolunda çıxış edir ki, burada elektron informasiya vasitələri ilə yanaşı kitabxananın real fondunun da inkişafını nəzərdə tutur. Müasir dünya kitabxanaşünaslığının yeni təzahür forması olaraq uşaqlara daim, fasiləsiz surətdə informasiya axtarışı strategiyasını öyrətmək lazımdır. Çünki, uşaq kitabxanaları bu gün uşaqları təhsil, yaradıcılıq, təşkilatı məsələlərə dair sənəd və biblioqrafik informasiyanın həm ənənəvi, həm də texniki vasitələrlə təmin edən bir mərkəzdir.

Uşaq müaliəsinin təşkili özümdə çoxaspektli,

mürəkkəb, kompleks problemləri ehtiva edir. Bu problemləri həll etmək üçün onlara məqsədyönlü şəkilə, sistem nöqtəyi-nəzərindən yanaşmaq lazımdır. Müasir kitabxanaşünaslığın yeni təzahür forması kimi sistemli yanaşma nöqtəyi-nəzərindən uşaq müaliəsinin təşkili əsasən aşağıdakı hallarda aparılır:

- uşaqların intellektual, mədəni və psixoloji inkişafının göstəricisi kimi (diqqət, yaddaş, obrazlı və məntiqi təfəkkür, niq və davranış mədəniyyəti və s.);
- uşaq tərbiyə sistemi (mənəvi, əxlaq, peşə, estetik və ideoloji);
- uşaqlarla işləyən kitabxanaların əsas funksiyaları kimi (əlm, informasiya, mədəniyyət, təhsil və tərbiyə);

- uşaq oxucularının yaş kateqoriyası kimi (1. məktəbəqədər, 2. I-III sinif kiçik məktəbyaşlılar, 3. IV-VI sinif orta məktəbyaşlılar, 4. IX-XI böyük məktəbyaşlılar);

- kitabxanada iş forması kimi (əyani, şifahi, fərdi, kütləvi, yazılı və s.);

- kitabxana şöbələrinin quruluşu kimi (abonement, oxu zalı, sərgi zalı, soruq-biblioqrafiya şöbəsi və s.);

- uşaq müaliəsinə təsir göstərən digər müəssisələrlə qarşılıqlı fəaliyyət kimi.

Nəzəri materiallarda iş təcrübəsi ilə tanış olduğumuz ABŞ Bruklin uşaq kitabxanası, Çikaqo publisit kitabxanası, Solt Leyk publisit kitabxanasında uşaq müaliəsinin təşkilində yuxarıda göstərilən müddəalar iş planının tərkib hissəsinə aid deyildir. Bruklin uşaq kitabxanasında uşaqların oxucu qrupu yaşa görə fərqlidir. Uşaq oxucuları əsasən üç qrupa (2-7 yaş, 7-12 yaş, 12-17 yaş) bölünür.

Bu kitabxanaların iş təcrübəsində uşaq müaliəsinin təhlil edərkən uşaqların mədəni, intellektual və psixoloji inkişafına daha çox təsir göstərən ədəbiyyat növlərinə, janr və müəlliflərə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. Çünki uşaqlarda mənəvi aləmin formalaşmasında, şəxsi keyfiyyətlərin inkişaf etməsində bədi ədəbiyyatın, nağılların rolu xüsusilə yüksəkdir. Bruno Bettelheim özü "Füsunkarlığın xeyri" kitabında uşaqların psixoloji inkişafı üçün nağılların nə dərəcədə əhəmiyyətli roluna malik olduğunu qeyd edir: "Folklor uşaqlarda psixoloji diskomfort hissini uzaqlaşdırmağa kömək edir, onların fantaziyasına qida verir. Nağıllarda başqa ədəbiyyatlardan fərqli olaraq, uşaqların xarakterinin inkişafı üçün vacib nümunələr göstərilir" (3. s.17) Uşaq ədəbiyyatının müaliəsi uşaqlarda biliyə həvəsin, müşahidəçiliyin və diqqətin inkişafına əsaslı təsir göstərir, dərkətmə prosesini

emotional cəhətdən rəngarəng edir. Uşaqlara müaliə etmək üçün ilk növbədə daha sadə ədəbiyyatı tövsiyə etmək zəruridir. Eyni zamanda uşaqlara böyük lərin birgə müaliə edəcəkləri kitablara da xüsusi diqqət yetirmək vacibdir. Uşaq müaliəsinin təşkil edərkən qeyd etmək lazımdır ki, məktəbəqədər yaşlı uşaqların və ibtidai sinif şagirdlərinin mədəni, intellektual və psixoloji inkişafı əsasən onların özünlə inkişafa meyilli olması və ətraf aləmi tanımağa olan tələbatı ödəmək üçün oxunmuş kitablara haqqında söhbətlər, müsabiqələr, ədəbi oyunlar, mühazirələr və s. daxildir. Bruklin uşaq kitabxanasının hamisi Lyusil Tomas yazır: "Uşağın böyüməsində əsas məsələ, onda özü müsbət qiymətləndirmənin inkişafıdır. Başqa sözlə uşaq özümdə şəxsi mənlilik hissəsinin inkişafına böyük ehtiyac duyar ki, bu da onun gələcəkdə xoşbəxtliyinə, effektiv yaşamasına və işləməsinə səbəb olur. Özümdə pis və kömeksiz hissədən uşaqlar böyüklərin tələblərinə uyğun olmaları və "mənsizlik" olmamaları kimi fikirlərdən əzab çəkirlər. Belə uşaqlar heç vaxt özlərində pozitiv, fərdi və mədəni keyfiyyətləri inkişaf etdirə bilmirlər" (3. s.16).

Şübhəsiz ki, suallar və məsələlər sistemi əsasında yazılmış kitablara haqqında söhbətlər çox əhəmiyyətlidir. Belə kitablara nəinki uşaqların yaddaş və diqqətini, nə dərəcədə inkişaf etdirməsinə müəyyənləşdirir, eyni zamanda əsərin ideyasını daha dərinləndirən başa düşməyə, baş verən hadisələri öz təəvvüləri ilə müqayisə etməyə və real qiymətləndirməyə imkan verir. Bunlardan əlavə söhbətlər zamanı uşağın lüğət bazası zənginləşir, niq formalaşır, müaliə edilmiş ədəbiyyata öz münasibətini bildirir, məntiqi olaraq düşünür. Oxunmuş ədəbiyyatın müaliədən dərhal sonra və bir neçə müddətdən sonra müaliyə edilməsi uşağın uzunmüddətli və qısamüddətli yaddaşını inkişaf etdirməyə kömək edir. Belə söhbətlərin sistemli olaraq aparılması ona gətirib çıxarır ki, edilən hər bir növbəti müaliə daha yaradıcı və məqsədyönlü olur.

Kitabxananın ən mühüm funksiyalarından biri informasiya funksiyasıdır. Uşaq müaliəsinin təşkilinə təbii edilən bu kitabxana funksiyasının reallaşmasının əsas istiqaməti uşaqların kitablara işləməsi üçün rahat, lazımi şəraitin yaradılmasıdır. Məlumdur ki, məktəbəqədər yaşlı uşaqların psixologiyasının inkişafına daha çox rəngarəng, qeyri-adi faktlar və onlara əvvəllər məlum olmayan biliklər güclü təsir göstərir. Uşaqlarda müaliyə olan marağın inkişaf etməsi üçün müasir nəşriyyatların, kitabxanaçıların qarşısında geniş imkanlar açıq. Əsas şərt odur ki, belə

nəşrlər kitabxanalarının fondlarında özünə yer tapsın və sərğilərdə nümayiş etdirilsin. Bu kitablarla tanışlıq uşaqların qavrayışını, təxəyyül və yaddaşını inkişaf etdirir. Uşaqlarla işləyərkən onların müxtəlif tipli və janrlı ədəbiyyata olan marağını qoruyub saxlamaq və inkişaf etdirmək zəruridir. Bunu əyani təbliğatın, kitab-illüstrasiya sərğilərinin, tövsiyə siyahılarının köməyi ilə həyata keçirmək olar. Uşaqlarla kitabxana işinin əsas xüsusiyyətlərindən biri uşaqların yaş və psixoloji xüsusiyyətlərinə əsaslanan əyani təbliğatdır, yəni təbliğatdır. Əyani təbliğatdan məqsədyönlü şəkildə istifadə olunması uşaq kitabxanasında ənənəvi funksiyaların reallaşmasını tələb edir. Bundan əksəriyyəti yeni texniki vasitə və imkanların yaradılması ilə əlaqədar yeni inkişaf istiqamətləri və ciddi dəyişikliklərə uğramışdır. Bu üstün cəhət uşaq kitabxanalarının təhsil, tərbiyə və informasiya funksiyalarının həllində əyani təbliğatdan istifadə etməyin səmərəliliyini əsaslandırmağa və aşkara çıxarmağa imkan verir. Məhz buna görə də uşaq kitabxanalarında əyani təbliğatdan istifadə bütövlükdə uşaqlarda kitabxana işinin effektivliyini təmin etməyə yönəlmiş səylərin əsasını təşkil edir.

Uşaq kitabxanalarında əyani təbliğatdan istifadə müasir dövrdə xüsusilə aktuallıq kəsb edir. Bu iş kitabxanalarda sistemli şəkildə aparılmalıdır. Çünki, sistemli yanaşma əyani təbliğatın təbiiyinin səmərəliliyinin nəzəri əsasını təşkil edir. Uşağa əyani vasitələrlə yanaşmaqla biz onlara olan münasibəti daha səmərəli edirik, onlara bir şəxsiyyət kimi hörmət

göstəririk. Nəticədə müəllif prosesini oxunan ədəbiyyatın emosional, estetik tərbiyəvi xüsusiyyəti oxucuya daha çox təsir edir. Qeyd edək ki, uşaq kitabxanalarında əyani təbliğatdan istifadə uşaqlarda obrazlı təfəkkürün inkişafına və müəllif prosesinə estetik yanaşmaya əsaslı təsir göstərir.

Müasir dövrdə əksər uşaqlar virtual vasitələrdən istifadə etməklə informasiya əldə edə bilirlər. Hətta son zamanlar kitabxanalarda kompüter texnologiyasına əsaslanaraq fəaliyyət göstərən şöbələr daha çox üstünlük qazanırlar. Sözsüz ki, kompüterlə gündəlik iş uşaqlara informasiya əldə etməyin spesifik metodlarını öyrədir. Lakin bu halda uşaq müəllifləri dərin biliklərin qazanılmasına əsaslanmır. Buna görə də kitabxanaların əsas vəzifəsi uşaqları ənənəvi müəllif üsullarına yönəltməyə istiqamətləndirib. Kitabxanalar mədəniyyət instinktinin etibarlı saxlanması üçün uşaqları ənənəvi müəllifə qaytara bilər. Çünki, məhz müəllif uşaqların əldə etdikləri biliklərin uzun müddət hafizədə qalması üçün ən etibarlı vasitədir. Eyni zamanda uşaqlara çap əsərlərinin elektron versiyalarından istifadənin təşkil problemləri və bu tipli müəllif mədəniyyətinin formalaşması problemi həllinə ciddi ehtiyac duyulan problemlərdir. Bu problemlər müəlliflərdən xüsusi tədqiqatların aparılmasını tələb edir.

● Elçin ƏHMƏDOV,
● Əsmər HÜSEYNOVA

Ədəbiyyat

1. Xələfov A.A. İnformasiya cəmiyyəti və kitabxana işi. Bakı Universiteti Xəbərləri. Humanitar elmlər siyahısı. - 2004, - №3, s. 316, 326.
2. Xələfov A.A., Əhmədov E.Y. Məktəb kitabxanaları Azərbaycanın müstəqilliyi şəraitində. Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya. - 2004, - №1, s. 3-14.
3. Əhmədov E.Y. ABŞ və Rusiya kitabxanalarının iş təcrübəsində uşaq müəllifliyi. - B. Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s. 50
4. Xələfov A.A., Mehdiyeva N. Müasir dövrdə kitabxana fəaliyyətinin əsas istiqamətləri. Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya. - 2005, - №1, s. 3-10.

Резюме

ГЛОБАЛЬНОЕ ИНФОРМАЦИОННОЕ ПРОСТРАНСТВО НОВЫХ ПРОЯВЛЕНИЙ ЧТЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИИ

В статье анализируется проблема чтения в глобальном информационном пространстве. Здесь так же рассмотрены проблемы, возникающие перед детским чтением в виртуальной среде, определяются пути решения этой проблемы.